

ภาพรวมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ของไทย ปี 2549

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เป็นอุตสาหกรรมขั้นต้นที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในการเป็นวัตถุดิบของกระบวนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมต่อเนื่องในประเทศหลากหลายชนิด การทำเหมืองแร่และการแปรรูปแร่ในขั้นตอนต่างๆ ช่วยเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์รายได้ประชาชาติในประเทศ ความสำคัญของแร่ต่อระบบเศรษฐกิจมีไม่เฉพาะมูลค่าโดยตรงที่เกิดขึ้นจากการผลิตแร่ แต่ยังรวมถึงมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้แร่เป็นวัตถุดิบ อาทิ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแก้วกระจก อุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเคมี เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีมูลค่าเพิ่มจากอุตสาหกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกจำนวนมาก อุตสาหกรรมเหล่านี้อาจเกิดไม่ได้เลยถ้าไม่มีการผลิตแร่ภายในประเทศ เช่น การผลิตหินปูนในประเทศมีผลต่อเนื่องให้เกิดอุตสาหกรรมผลิตปูนซีเมนต์ ซึ่งมีผลไปถึงอุตสาหกรรมก่อสร้าง การขนส่ง และการบริการ เป็นต้น ในอดีตประเทศไทยทำการผลิตแร่ส่งเป็นสินค้าออกเพื่อนำเงินตราเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง แร่และโลหะที่ผลิตได้มากและสร้างรายได้ให้ประเทศสูงสุด คือ แร่ดีบุก ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ดีบุก เมื่อปี 2528 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตแร่ จากการผลิตเพื่อส่งออก มาเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมในประเทศมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และเป็นการเพิ่มมูลค่าแร่ก่อนที่จะทำการส่งออกในรูปของสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ต่อไปจนถึงปัจจุบัน แร่ที่ทำการผลิตในประเทศมีมากกว่า 40 ชนิด โดยมีแร่ที่สำคัญประมาณ 10 ชนิด แร่ที่มีมูลค่าการผลิตสูง ได้แก่ ลิควินต์ หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมซีเมนต์ ยิปซัม ทองคำ สังกะสี หินบะซอลต์ เฟลด์สปาร์ บอลเคลย์ และดินขาว ตามลำดับ ในจำนวนนี้สามารถจำแนกออกเป็นรายการกลุ่มแร่ตามลักษณะของการใช้ในอุตสาหกรรมได้เป็น 8 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มแร่เชื้อเพลิงและพลังงาน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะแร่พลังงาน ได้แก่ ถ่านหิน
2. กลุ่มแร่โลหะและแร่หายาก ได้แก่ ดีบุก ตะกั่ว สังกะสี พลวง เหล็ก อะลูมิเนียม แมงกานีส ทองแดง ทังสแตน อิลเมนไนต์ โมนาไซต์ รูไทล์ สตรูเวไรต์ เซอร์คอน และแทนทาลัม
3. กลุ่มแร่รัตนชาติและโลหะมีค่า ได้แก่ ทอง เงิน และอัญมณี
4. กลุ่มแร่อุตสาหกรรมซีเมนต์ ได้แก่ หินปูน ยิปซัม แอนไฮไดรต์ หินดินดานและดินมาร์ล
5. กลุ่มแร่อุตสาหกรรมเซรามิกแก้วและกระจก ได้แก่ ดินขาว บอลเคลย์ โดโลไมต์ เฟลด์สปาร์ ทรายแก้ว และควอร์ตซ์
6. กลุ่มแร่อุตสาหกรรมก่อสร้าง ได้แก่ หินประดับ ประกอบด้วย หินอ่อน หินแกรนิต หินไนส์ หินปูน หินทราย หินทราเวอร์ทีน หินกรวดมน ฯลฯ และ หินอุตสาหกรรมประกอบด้วย หินแอนดิไซต์ หินบะซอลต์ หินปูน หินอ่อน หินแกรนิต และหินชนิดอื่นๆ
7. กลุ่มแร่อุตสาหกรรมปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ ได้แก่ โพแทช เกลือหิน หินเพอร์ไลต์ และฟอสเฟต
8. กลุ่มแร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้แก่ แบไรต์ ฟลูออไรต์ แคลไซต์ ทัลค์ ไดอะทอมไมต์ ไพโรฟิวไลต์ และเบนโทไนต์

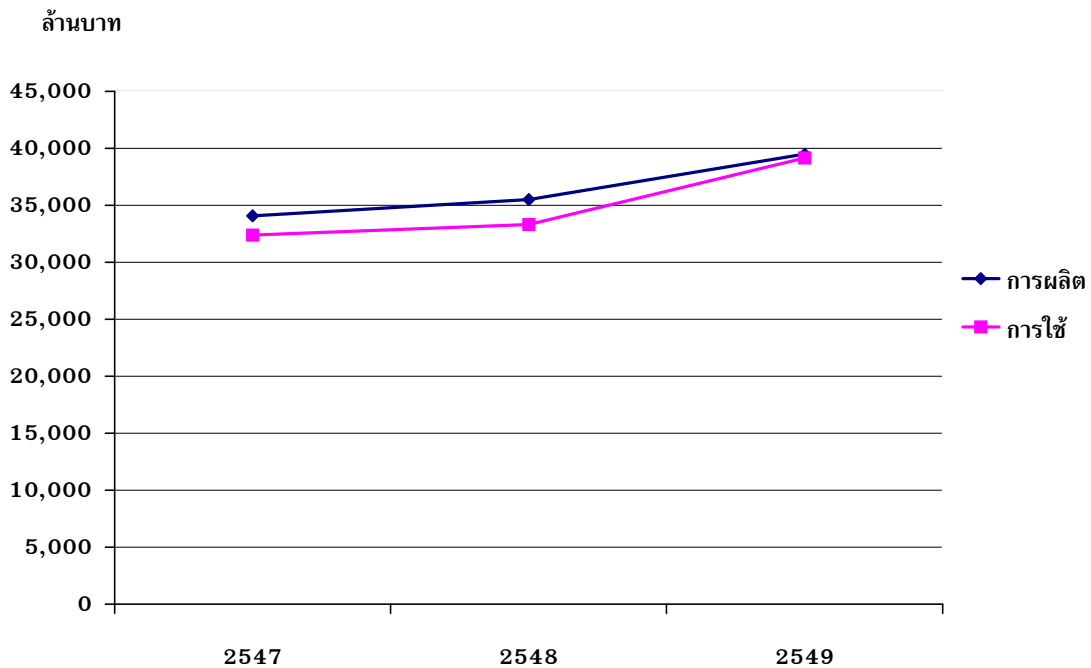
การผลิต

ผลผลิตแร่ของไทยกว่าร้อยละ 90 เป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมในประเทศ เป็นส่วนใหญ่ ในปี 2549 มีมูลค่าการผลิตโดยรวม 39,476.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2548 ซึ่งมีมูลค่าการผลิตโดยรวม 35,495.3 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.22 กลุ่มแร่อุตสาหกรรมซีเมนต์ เป็นกลุ่มแร่ที่มีมูลค่าการผลิตสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 25.93 ของมูลค่าการผลิตแร่ทั้งหมดของไทยโดยในปีนี้มีมูลค่าการผลิตรวม 10,236.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วร้อยละ 13.19 แร่กลุ่มนี้ร้อยละ 51.14 เป็นหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมซีเมนต์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตปูนซีเมนต์ที่มีมูลค่าการผลิต 5,234.6 ล้านบาท แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในจังหวัดสระบุรี ซึ่งมีโรงงานผลิตปูนซีเมนต์มากที่สุด โดยเป็นโรงงานของบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 3 แห่ง เป็นโรงงานของบริษัท ปูนซีเมนต์เอเชีย จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) บริษัท ทีพีโอ จำกัด (มหาชน) และบริษัทซีเม็ก (ไทยแลนด์) จำกัด จำนวนละ 1 แห่ง และมีปริมาณการผลิตปูนซีเมนต์กว่าร้อยละ 80 ของปริมาณการผลิตปูนซีเมนต์ทั่วประเทศมาจากแหล่งดังกล่าว สำหรับแหล่งผลิตอื่นที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพชรบุรี นครสวรรค์ ราชบุรี และลำปาง ส่วนอีกร้อยละ 41.11 เป็นยิปซัมที่ใช้เป็นสารเจือยในกระบวนการผลิตซีเมนต์ เพื่อชะลอการแข็งตัวของปูนซีเมนต์ที่มีมูลค่าการผลิต 4,208.6 ล้านบาท แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในจังหวัดพิจิตร นครสวรรค์ สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช กลุ่มแร่เชื้อเพลิงและพลังงานมีมูลค่าการผลิตสูงเป็นอันดับสองจำนวน 9,535.3 ล้านบาท การผลิตทั้งหมดเป็นถ่านหินชนิดลิกไนต์ที่ใช้ภายในประเทศ โดยใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าประมาณร้อยละ 80 ส่วนที่เหลือใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ และการบ่มไบโয়াสูบ ผู้ผลิตรายใหญ่ได้แก่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งผลิตลิกไนต์จากแหล่งแม่เมาะ จังหวัดลำปาง นอกจากนี้เป็นการผลิตของเอกชนจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน พะเยา ตาก และกระบี่

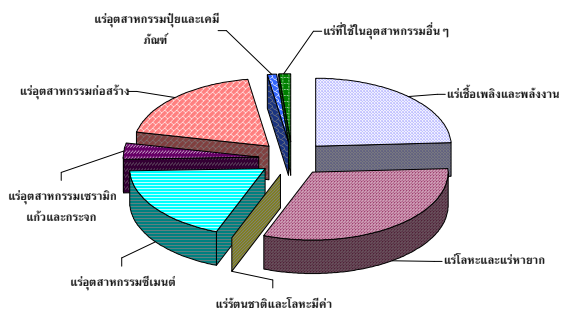
การใช้

แร่ที่ผลิตได้ของไทยกว่าร้อยละ 90 ใช้เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมในประเทศ โดยในปี 2549 มีมูลค่าการใช้แร่โดยรวม 39,144.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2548 จำนวน 5,822.2 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.47 กลุ่มแร่เชื้อเพลิงและพลังงานเป็นกลุ่มแร่ที่มีมูลค่าการใช้มากที่สุดอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่เนื่องจากในปีนี้อาณาเขตโลดโผนโดยเฉพาะสังกะสีมีราคาเพิ่มสูงขึ้นกว่าเท่าตัวจากราคาเฉลี่ย 1,381 เหรียญสหรัฐต่อดัน ในปี 2548 เป็น 3,262 เหรียญสหรัฐต่อดัน ในปี 2549 ส่งผลให้กลุ่มแร่โลหะและแร่หายากมีมูลค่าการใช้มากที่สุด 12,408.3 ล้านบาท เพิ่มสูงขึ้นเกือบเท่าตัวจากปี 2548 ถึงร้อยละ 90.40 แร่กลุ่มนี้ร้อยละ 86.9 เป็นการใช้อย่างสังกะสีซึ่งมีมูลค่า 10,788.8 ล้านบาท เพิ่มสูงขึ้นจากปี 2548 อย่างมาก ถึงร้อยละ 106.8 หรือคิดเป็นร้อยละ 27.6 ของมูลค่าการใช้แร่โดยรวมของประเทศ ทั้งนี้สังกะสีเป็นโลหะที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันและในการประกอบอุตสาหกรรม อาทิ การก่อสร้าง การขนส่ง ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ ชิ้นส่วน เครื่องจักรกล เครื่องมือเครื่องใช้ ของเล่นเด็ก เคมีภัณฑ์ และเวชภัณฑ์ กลุ่มแร่เชื้อเพลิงและพลังงานมีมูลค่าการใช้มากเป็นอันดับสอง 9,426.1 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าการใช้คิดเป็นร้อยละ 24.08 ของการใช้แร่โดยรวมของประเทศ แร่กลุ่มนี้ทั้งหมดเป็นถ่านลิกไนต์ซึ่งนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มแร่อุตสาหกรรมก่อสร้างมี

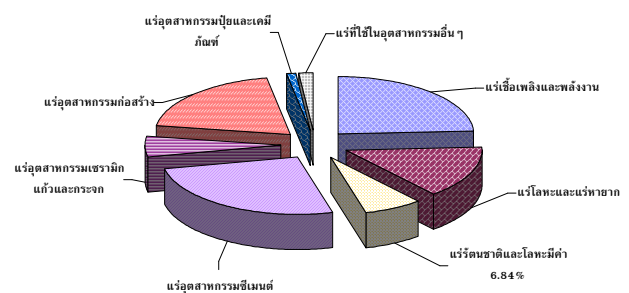
มูลค่าการใช้จ่ายมากเป็นอันดับสาม 7,487.6 ล้านบาท ลดลงเล็กน้อยจากปี 2548 ร้อยละ 1.71 แร่กลุ่มนี้ ร้อยละ 74.77 เป็นหินปูนเพื่อการก่อสร้างมีมูลค่า 5,598.8 ล้านบาท ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่อง การก่อสร้างเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่างๆของประเทศ อาคารเพื่อการพาณิชย์ เพื่ออยู่อาศัย

มูลค่าการใช้แร่ ปี 2549

มูลค่าการผลิตแร่ ปี 2549

มูลค่าการผลิต การใช้แร่ของไทย (ตามกลุ่มแร่ที่นำไปใช้ในอุตสาหกรรม)

หน่วย : ล้านบาท

กลุ่มแร่	ชนิดแร่	2547	2548	2549
การผลิต				
แร่เชื้อเพลิงและพลังงาน	ลิกไนต์	10,029.9	10,578.7	9,535.3
แร่โลหะและแร่หายาก	ดีบุก สังกะสี พลวง เหล็ก แมงกานีส และทังสแตน	1,920.1	2,541.7	5,811
แร่รัตนชาติและโลหะมีค่า	ทอง เงิน และอัญมณี	2,461.0	2,683.9	2,698.5
แร่อุตสาหกรรมซีเมนต์	หินปูน ยิปซัม แอนไฮไดรต์ หินดินดาน และดินมาร์ล	9,666.8	9,043.6	10,236.2
แร่อุตสาหกรรมเซรามิก แก้วและกระจก	ดินขาว บอลเคลย์ โดโลไมต์ เฟลด์สปาร์ ทราายแก้วและควอร์ตซ์	1,993.7	1,956.9	2,357.1
แร่อุตสาหกรรมก่อสร้าง	หินอุตสาหกรรม และหินประดับ	6,825.5	7,689.1	7,727.4
แร่อุตสาหกรรมปุ๋ยและเคมีภัณฑ์	โพแทช เกลือหิน เพอร์ไลต์ และฟอสเฟต	516.7	538.4	504.5
แร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ	แบไรต์ ฟลูออไรต์ แคลไซต์ ไดอะทอมไมต์ ทักส์ ไพโรฟิไลต์ และเบนทอนต์	646.4	463	606.7
รวม		34,060.1	35,495.3	39,476.7
การใช้				
แร่เชื้อเพลิงและพลังงาน	ลิกไนต์	10,271.7	10,523.4	9,426.1
แร่โลหะและแร่หายาก	ดีบุก สังกะสี ตะกั่ว เหล็ก และทองแดง	6,768.3	6,517.1	12,408.3
แร่รัตนชาติและโลหะมีค่า	ทอง เงิน และอัญมณี	1.1	1.1	n.a.
แร่อุตสาหกรรมซีเมนต์	หินปูน ยิปซัม แอนไฮไดรต์ หินดินดาน และดินมาร์ล	6,285.7	6,215.0	7,267.7
แร่อุตสาหกรรมเซรามิก แก้วและกระจก	ดินขาว บอลเคลย์ โดโลไมต์ เฟลด์สปาร์ ทราายแก้วและควอร์ตซ์	1,494.9	1,524.6	1,558.4
แร่อุตสาหกรรมก่อสร้าง	หินอุตสาหกรรม และหินประดับ	6,754.9	7,617.9	7,487.6
แร่อุตสาหกรรมปุ๋ยและเคมีภัณฑ์	โพแทช เกลือหิน เพอร์ไลต์ และฟอสเฟต	517.5	536.2	495.4
แร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ	แบไรต์ ฟลูออไรต์ แคลไซต์ ไดอะทอมไมต์ ทักส์ ไพโรฟิไลต์ และเบนทอนต์	288.1	387.1	500.9
รวม		32,382.2	33,322.4	39,144.4

ที่มา : Mineral Statistics of Thailand

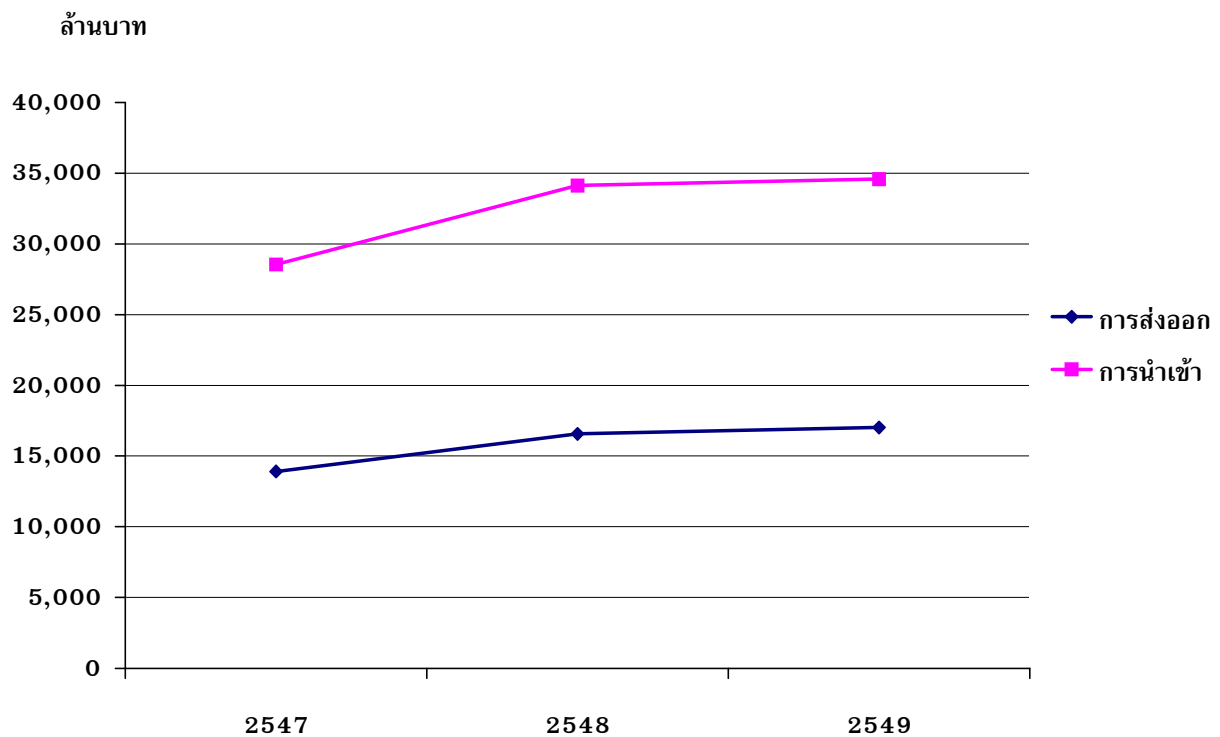
การส่งออก

การส่งออกแร่ของไทยมีสัดส่วนไม่มากเมื่อเทียบกับความสามารถในการผลิตของประเทศ โดยกว่าร้อยละ 90 ของมูลค่าการผลิตเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับรองรับอุตสาหกรรมต่างๆในประเทศ และร้อยละ 10 เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา และเมียนมาร์ และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ได้แก่ ประเทศจีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฮ่องกง แร่ที่ส่งออกส่วนใหญ่เป็นแร่ที่ผลิตได้ปริมาณมากเกินความต้องการใช้ในประเทศ เช่น แร่บิกซไมท์ บอลเคลย์ และเฟลด์สปาร์ บางชนิดไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้โดยตรงในประเทศ เช่น แร่เหล็ก และบางชนิดมีการทำสัญญาไว้ว่าจะต้องส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ เช่น ทองคำ และเงิน เพื่อเป็นการชำระคืนเงินกู้สำหรับการลงทุน เป็นต้น การส่งออกแร่ไปจำหน่ายต่างประเทศแต่ละปีมีมูลค่าไม่มากนักประมาณปีละหนึ่งหมื่นกว่าล้านบาท ในปี 2549 การส่งออกแร่ของไทยไปยังประเทศต่างๆ มีมูลค่าโดยรวม 17,024.5 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกรวม 16,562.5 ล้านบาท หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงร้อยละ 2.79 แร่ที่มีการส่งออกมากเป็นลำดับแรก คือ กลุ่มแร่โลหะและแร่หายาก โดยมีสัดส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 59.33 ของมูลค่าการส่งออกโดยรวมของประเทศ สัดส่วนส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้จะส่งออกในรูปของโลหะ ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูป และเศษโลหะ และจำเป็นต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอกประเทศ เนื่องจากการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอต่อการบริโภค โดยเฉพาะแร่ดีบุกการผลิตในประเทศลดน้อยลงมาก ทำให้สัดส่วนการผลิตเหลือเพียงร้อยละ 10 ของการบริโภคเท่านั้น จึงจำเป็นต้องนำเข้าแร่ดีบุกจากต่างประเทศมาสมทบเพิ่มเติมเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 90 สำหรับผลิตเป็นโลหะ เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคในประเทศและส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาระดับการผลิตโลหะของโรงถลุงให้อยู่ในระดับที่คุ้มทุน แร่ที่มีมูลค่าการส่งออกรองลงมา ได้แก่ กลุ่มแร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมซีเมนต์ มีมูลค่าการส่งออกโดยรวม 3,146.7 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ร้อยละ 19.00 แร่กลุ่มนี้ร้อยละ 91 เป็นการส่งออกแร่บิกซไมท์ก่อนมูลค่าจำนวน 2,871.8 ล้านบาท โดยส่งไปจำหน่ายยังประเทศอินโดนีเซีย ญี่ปุ่น และมาเลเซีย

การนำเข้า

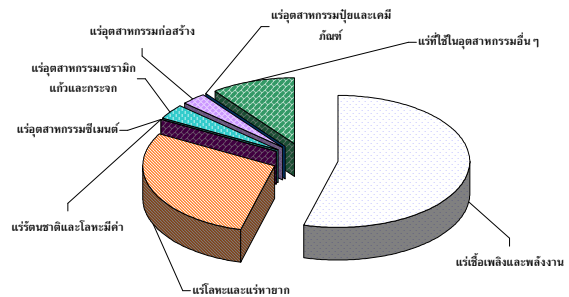
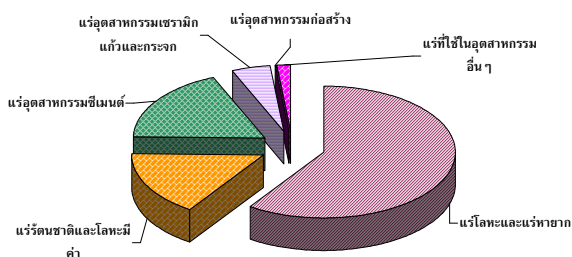
แร่ที่ไทยนำเข้าส่วนมากเป็นแร่ที่ขาดแคลนที่ไม่มีการผลิตหรือผลิตได้น้อยไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ เช่น แร่ใยหิน กำมะถัน ทัลค์ ดีบุก อะลูมิเนียม และทองแดง เป็นต้น หรือเป็นแร่ที่มีคุณภาพดีเหมาะสมและตรงกับความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น ดินขาว แบไรต์ และถ่านหิน เป็นต้น ในปี 2549 มีมูลค่าการนำเข้าแร่โดยรวม 34,574.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี 2548 ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าจำนวน 34,122.2 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.33 แร่ในกลุ่มเชื้อเพลิงและพลังงาน มีสัดส่วนการนำเข้าสูงที่สุด โดยมีสัดส่วนการนำเข้ามากถึงร้อยละ 54.26 ของการนำเข้าโดยรวมของประเทศ สำหรับแร่ในกลุ่มโลหะและแร่หายาก อาทิ ดีบุก ตะกั่ว สังกะสี อะลูมิเนียม เซอร์โคเนียม และยูเรเนียม มีสัดส่วนการนำเข้าลำดับถัดมา โดยมีสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 28.76 ของการนำเข้าโดยรวมของประเทศ แร่ที่มีการนำเข้ามากที่สุดและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ ถ่านหินชนิดบิทูมินัส แอนทราไซต์ และพีต ถ่านหินที่ไทยนำเข้าทุกชนิดส่วนใหญ่ใช้ทดแทนถ่านหินในประเทศที่ผู้ผลิตไม่

สามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศได้ และเพื่อปรับปรุงภาพถ่านหิน โดยเกือบทั้งหมดของการนำเข้าถ่านหินมาจากประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น อินโดนีเซีย เวียดนาม และลาว สำหรับการนำเข้าแร่อื่น ๆ ที่มีมูลค่ารองลงมา ได้แก่ แร่ดีบุก ทองแดง และสังกะสี แร่ทั้งสามชนิดนี้นำเข้าเพื่อเป็นวัตถุดิบในโรงถลุงแร่โลหะของไทย ที่ปัจจุบันประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในประเทศ ทำให้จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศเข้ามาสมทบเพิ่มเติมเพื่อให้โรงถลุงสามารถดำเนินการต่อไปได้ ผู้นำเข้าแร่ดีบุก คือ บริษัทไทยแลนด์สเมตติ้งแอนดรีไฟนิง จำกัด (ไทยชาร์ก) ผู้นำเข้าแร่ทองแดง คือ บริษัทไทยคอปเปอร์อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) และผู้นำเข้าแร่สังกะสีคือบริษัท ผาแดงอินดัสตรี จำกัด ส่วนการนำเข้าแร่อื่น ๆ เช่น ดินขาว หรือ เฟลด์สปาร์ ส่วนมากเป็นแร่เกรดพิเศษที่ไม่มีการผลิตในประเทศ

มูลค่าการส่งออกแร่ ปี 2549

มูลค่าการนำเข้าแร่ ปี 2549

มูลค่าการส่งออก การนำเข้าแร่ของไทย (ตามกลุ่มแร่ที่นำไปใช้ในอุตสาหกรรม)

หน่วย : ล้านบาท

กลุ่มแร่	ชนิดแร่	2547	2548	2549
การส่งออก				
แร่โลหะและแร่หายาก	ดีบุก สังกะสี ทองแดง ทังสแตน แมงกานีส เหล็ก โคัลมเบียม แทนทาลัม โมนาไซต์ เซอร์คอน รูไทล์ และอิลเมไนต์	8,272.7	10,496.4	10,113.8
แร่รัตนชาติและโลหะมีค่า	ทอง และเงิน	2,452.0	2,682.8	2,698.4
แร่อุตสาหกรรมซีเมนต์	ยิปซัม และแอนไฮไดรต์	2,646.1	2,644.3	3,146.7
แร่อุตสาหกรรมเซรามิก แก้วและกระจก	ดินขาว บอลเคลย์ โดโลไมต์ เฟลด์สปาร์ และควอร์ตซ์	459.5	460.0	776.0
แร่อุตสาหกรรมก่อสร้าง	หินกรวดมน	5.2	6.2	1.6
แร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ	แบไรต์ ฟลูออไรต์ หินปูน และไฟโรไฟไลต์	83.6	272.8	288.0
รวม		13,919.1	16,562.5	17,024.5
การนำเข้า				
แร่เชื้อเพลิงและพลังงาน	แอนทราไซต์ บิทูมินัส โค้ก ลิกไนต์ และฟิต	12,275.1	15,422.3	18,760.0
แร่โลหะและแร่หายาก	ดีบุก สังกะสี ตะกั่ว พลวง อลูมิเนียม เหล็ก ทองแดง แทนทาลัม สตรูเวอไรต์ โครไมต์ ไนโอเบียม วานาเดียม แมงกานีส อิลเมไนต์ เซอร์โคเนียม รูไทล์ และลูโคซีน	9,974.7	11,513.1	9,945.3
แร่รัตนชาติและโลหะมีค่า	อีมอวี และเงิน	37.8	37.0	42.8
แร่อุตสาหกรรมซีเมนต์	ยิปซัม หินปูน และแอนไฮไดรต์	9.3	17.8	12.5
แร่อุตสาหกรรมเซรามิก แก้วและกระจก	ดินขาว บอลเคลย์ โดโลไมต์ เฟลด์สปาร์ ทราายแก้ว ควอร์ตซ์ ลูไซต์ และมูลไซต์	1,205.8	1,136.4	1,199.9
แร่อุตสาหกรรมก่อสร้าง	หินอุตสาหกรรม และหินประดับ	909.4	961.8	1044.4
แร่อุตสาหกรรมปุ๋ยและเคมีภัณฑ์	ฟอสเฟต และเกลือหิน	509.9	669.1	62.5
แร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ	แบไรต์ ฟลูออไรต์ แคลไซต์ ไดอะทอมไมต์ ทักล์ ไฟโรไฟไลต์ และเบนทอนต์	3,624.2	4,364.7	3,507.1
รวม		28,546.2	34,122.2	34,574.5

ที่มา : Mineral Statistics of Thailand

รายได้ของรัฐ

ในปี 2549 รัฐมีรายได้จากการจัดเก็บค่าภาคหลวงแร่จำนวน 1,619.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2548 ซึ่งมีรายได้จากการจัดเก็บค่าภาคหลวงโดยรวม 1,503.4 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.73 กลุ่มแร่อุตสาหกรรมซีเมนต์ เป็นกลุ่มแร่ที่มีการจัดเก็บค่าภาคหลวงได้สูงสุดคิดเป็นร้อยละ 37.35 ของรายได้จากการจัดเก็บค่าภาคหลวงทั้งหมดของไทย โดยในปีนี้จัดเก็บค่าภาคหลวงแร่ได้ 605.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วร้อยละ 21.51 แร่กลุ่มนี้ร้อยละ 65.45 เป็นรายได้จากการจัดเก็บค่าภาคหลวงหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมซีเมนต์ 396.0 ล้านบาท รองลงมาได้แก่กลุ่มแร่เชื้อเพลิงและพลังงานจัดเก็บค่าภาคหลวงได้ 375.1 ล้านบาท ลดลงจากปี 2548 ร้อยละ 11.45 แร่กลุ่มนี้ทั้งหมดจะเป็นรายได้จากการเก็บค่าภาคหลวงถ่านหินประเภทลิกไนต์ กลุ่มแร่อุตสาหกรรมก่อสร้างจัดเก็บค่าภาคหลวงได้ 320.0 ล้านบาท โดยร้อยละ 73.13 เป็นรายได้จากการจัดเก็บค่าภาคหลวงหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างจำนวน 234.0 ล้านบาท สำหรับกลุ่มแร่โลหะและแร่หายากจัดเก็บค่าภาคหลวงได้ 118.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2548 ร้อยละ 56.08 โดยร้อยละ 80.68 เป็นรายได้จากการจัดเก็บค่าภาคหลวงแร่และโลหะสังกะสีจำนวน 95.2 ล้านบาท

ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมเหมืองแร่

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ประสบปัญหาอุปสรรคที่มีมาแต่ดั้งเดิม และยังคงอยู่ตลอดมา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคใหม่ที่เกิดขึ้นตามภาวะการณ์เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1. ปัญหาด้านการใช้พื้นที่เพื่อการทำเหมือง ปัญหานี้เป็นปัญหาของผู้ประกอบการทำเหมืองแร่ที่สำคัญประการหนึ่งที่น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เนื่องจากพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของแร่ในเขตประทานบัตร ซึ่งง่ายต่อการทำเหมืองลดน้อยลง ตลอดจนพื้นที่การทำเหมืองมีจำกัด ทั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่จะสงวนรักษาพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ โดยในปี 2528 รัฐบาลได้เข้าดำเนินการเพื่อจัดจำแนกชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกเป็นลุ่มน้ำประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ และในปี 2532 รัฐบาลได้ประกาศปิดป่าและทำการเพิกถอนสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ เพื่อจัดแยกประเภทพื้นที่ป่าไม้ออกเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ โดยมีนโยบายจะเก็บพื้นที่ของประเทศเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ นโยบายต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลกระทบถึงการทำเหมือง ทำให้มีพื้นที่เหลือไว้เพื่อกิจการเหมืองแร่น้อยลง และแหล่งแร่ที่มีศักยภาพสูงมักถูกพบอยู่ในพื้นที่หวงห้าม รวมทั้งพื้นที่บางแหล่งที่มีการทำเหมืองและประทานบัตรยังไม่หมดอายุจะทับอยู่ในพื้นที่หวงห้าม จึงไม่สามารถดำเนินการทำเหมืองได้

2. ปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการ รวมทั้งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเข้มงวดมาก ทำให้การขอประทานบัตรหรือการขอต่ออายุประทานบัตร และการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ทางราชการประกาศเป็นพื้นที่หวงห้ามเพื่อทำเหมืองดำเนินการยากขึ้น

3. ปัญหาด้านการเงิน เนื่องจากต้นทุนในการทำเหมืองแร่สูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ราคาอะไหล่ เครื่องจักรอุปกรณ์เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงภาวะเงินเฟ้อ กอปรกับสถาบันการเงินไม่ปล่อยเงินกู้ ทำให้ผู้ประกอบการทำเหมืองขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินการ เหมืองส่วนใหญ่หยุดดำเนินการและปิดไปแล้ว บางเหมืองหันไปทำธุรกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า

สรุปและแนวโน้ม

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ของไทยในปี 2550 คาดว่าจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงตามภาวะเศรษฐกิจไทย ที่มีแนวโน้มจะขยายตัวประมาณร้อยละ 3-4 จะลดลงจากร้อยละ 5.0 ในปี 2549 อันเป็นผลมาจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ที่เศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะชะลอตัวลงอย่างชัดเจนมากกว่ากลุ่มประเทศอื่นๆ ได้ส่งผลให้ภาคการส่งออกที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยชะลอตัวลง กอปรกับความไม่ชัดเจนทางการเมืองในประเทศและการแข็งค่าของเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ จะส่งผลกระทบเชิงจิตวิทยาต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและนักลงทุนโดยรวม แม้ว่าเศรษฐกิจไทยชะลอตัวลงแต่เศรษฐกิจไทยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่มีแนวโน้มชะลอตัวลง อัตราดอกเบี้ยในประเทศมีทิศทางปรับลดลงต่อเนื่อง ตลอดจนการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของภาครัฐในการจัดทำงบประมาณขาดดุลและการเร่งเบิกจ่ายเงินในปีงบประมาณ 2550 จึงน่าจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้เติบโตได้ในระดับหนึ่ง จากปัญหาด้านเศรษฐกิจดังกล่าว อุตสาหกรรมเหมืองแร่ยังประสบปัญหาเดิมๆ ที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลดลงไปได้ เช่น ปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน ป่าไม้และเขตลุ่มน้ำทับซ้อนกับเขตแหล่งแร่ ปัญหาด้านการรักษาสภาพแวดล้อมและกระแสนุรักษ์ต่อต้านคัดค้านการทำเหมืองของกลุ่มพลังมวลชนต่างๆ รวมทั้งการขออนุญาตประทานบัตรและการขอต่ออายุประทานบัตรทำเหมืองแร่ซึ่งมีขั้นตอนการขอที่ต้องผ่านการพิจารณาจากหลายหน่วยงานก็ยังคงมีอยู่ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐได้พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาโดยตลอด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองแร่จะต้องประสานความร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาลดลงต่อไป

กลุ่มเศรษฐกิจแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐาน
สำนักพัฒนาและส่งเสริม
3 พฤษภาคม 2550